

UNFAIR COMPETITION IN UKRAINE: FORMS AND PRACTICAL MANIFESTATIONS

НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ В УКРАЇНІ: ФОРМИ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОЯВИ

Tamila Shcherbakova¹
Vladyslava Manilenko²

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-683-6-21>

Економічна конкуренція є невід’ємною складовою ринкових відносин, виступаючи рушійною силою яка забезпечує його розвиток та ефективне функціонування. Маючи економічну свободу, суб’єкти господарювання змагаються між собою, створюючи значну користь для суспільства. Для товаровиробників це перш за все підвищення ефективності виробництва та зниження витрат, покращення якості продукції та впровадження новітніх технологій та інновацій. Для споживачів – широкий асортимент продукції який стає кращим та дешевшим, покращується сервіс обслуговування.

Однак конкуренція між суб’єктами господарювання за попит споживачів на ринку може здійснюватися як у добросовісний спосіб, так і шляхом дій, що завдають шкоди споживачам, конкурентам та суспільству загалом. У такому випадку йдеться про недобросовісну конкуренцію – явище, яке вкрай є небажаним, особливо зараз, коли Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС.

Швидкий розвиток ринкових відносин призвів до того, що деякі підприємці обирають короткострокові способи отримання переваг, що суперечать принципам добросовісної конкуренції, порушують чесні звичаї ведення бізнесу та негативно впливають на нормальне функціонування ринку.

Передумови поширення таких практик значною мірою пов’язані з трансформаційними процесами в економіці України. Перехід до ринкової системи господарювання, з одного боку, стимулював розвиток підприємництва, а з іншого – створив умови для появи недобросовісних практик конкурентної боротьби. У результаті загострення конкуренції деякі підприємці обирають неправомірні дії, що в свою чергу є порушенням конкурентного законодавства. Таким чином, недобросовісна

¹ State University of Trade and Economics, Ukraine

² State University of Trade and Economics, Ukraine

конкуренція в Україні є наслідком прагнення окремих суб'єктів господарювання отримати швидкі переваги, а також загальної нестабільності економічного середовища. У результаті цього недобросовісна конкуренція сьогодні є серйозною проблемою, оскільки вона може спотворювати ринкові умови, завдавати шкоди репутації компаній та спричиняти значні економічні збитки [1, с. 27–29].

Для кращого розуміння сучасних процесів на українському ринку варто проаналізувати зміну показників практики застосування законодавства Антимонопольним комітетом України

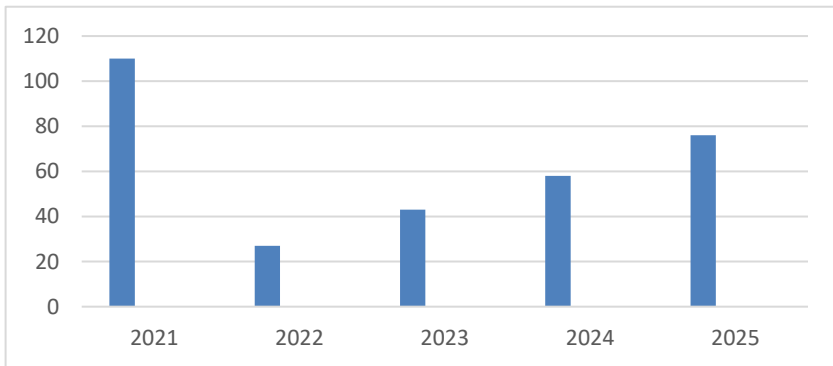

Рис. 1. Динаміка припинених порушень у сфері недобросовісної конкуренції в Україні за 2021–2025 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі річних звітів АМКУ за 2021–2025 роки

Аналіз звітності АМКУ за 2021–2025 роки демонструє тенденцію до зростання випадків недобросовісної конкуренції в Україні. Після спаду у 2022 році (27 випадків) надалі спостерігається поступове щорічне збільшення, яке у 2025 році становило 76 випадків.

Саме тому з огляду кількості таких порушень, доцільним є детальний розгляд форм недобросовісної конкуренції, адже вони впливають на стабільність ринку та поведінку споживачів.

До основних форм недобросовісної конкуренції належать:

- неправомірне використання чужих позначень;
- дискредитація суб'єкта господарювання;
- поширення інформації, що вводить в оману;
- досягнення неправомірних переваг у конкуренції.

Кожна з цих форм має різний вплив як на конкурентне середовище, так і на поведінку споживачів.

Зокрема, поширення інформації, що вводить в оману, безпосередньо впливає на рішення споживачів щодо придбання товарів або послуг. Тоді як дискредитація має зовсім інший характер впливу. Вона спрямована на зниження ділової репутації конкурентів шляхом поширення негативної, неправдивої інформації про їхню діяльність, товари чи послуги. Це призводить до втрати довіри з боку споживачів та погіршення ринкових позицій такого суб'єкта. Водночас неправомірне використання позначень може призводити до змішування діяльності суб'єктів господарювання на ринку [2].

З метою оцінки поширеності зазначених форм варто звернутися до аналітичних даних Антимонопольного комітету України. У звітах Комітету за 2025 рік наведено структуру порушень у сфері недобросовісної конкуренції, що дозволяє визначити, які саме форми є найбільш розповсюдженими на практиці [3].

Рис. 2. Структура порушень у сфері недобросовісної конкуренції в Україні (2025 рік)

Джерело: розроблено авторами на основі річного звіту АМКУ за 2025 рік

Аналіз наведених даних свідчить, що найбільшу частку серед порушень у сфері недобросовісної конкуренції становить поширення інформації, що вводить в оману.

Практичне підтвердження цього можна побачити на прикладі рішень Антимонопольного комітету України. Так, у справі проти ТОВ «Шаянські джерела» підприємство поширювало на етикетках продукції недостовірну інформацію щодо лікувальних властивостей води, яка не була належним чином підтверджена. У зв'язку з цим на суб'єкта господарювання було накладено штраф у розмірі понад 300 тис. грн. Даний приклад свідчить про те, що використання недостовірних або перебільшених характеристик продукції залишається поширеною практикою отримання конкурентних переваг, що негативно впливає на поведінку споживачів та конкурентне середовище в цілому [4].

Ще прикладом неправомірного використання позначень є справа проти ТОВ «Фабрика «ДІ КАРТА»». У ході розгляду було встановлено, що підприємство застосовувало оформлення упаковки продукції, яке було подібним до дизайну товарів конкурента та могло спричиняти їхнє змішування на ринку.

Такі дії були кваліфіковані як порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, у зв'язку з цим на підприємство був накладений штраф [5].

Це підтверджує, що неправомірне використання позначень часто використовується як спосіб отримання конкурентних переваг через копіювання зовнішнього вигляду продукції інших виробників, що негативно впливає на конкуренцію та вибір споживачів

Тож, недобросовісна конкуренція є поширеною проблемою ринкової економіки, яка впливає на поведінку підприємств і споживачів та призводить до викривлення конкурентних процесів. Безпосередньо дані Антимонопольного комітету України та практичні приклади підтверджують актуальність цього явища на українському ринку. В умовах воєнного стану в Україні проблема протидії таким практикам набуває особливої актуальності, оскільки вони не лише порушують принципи чесної конкуренції, але й негативно впливають на економічну стабільність та рівень довіри до бізнес-середовища.

Отже, посилення механізмів державного контролю та дотриманням принципів етичного ведення підприємницької діяльності є ключовими чинниками формування стабільного та добросовісного конкурентного середовища в Україні.

Список використаних джерел:

1. Павленко Н., Челомбійко Т., Черняєва О. Теорія та практика недобросовісної конкуренції в Україні. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d0282ed0-d8ae-451f-a50e-7a41e7715e01/content> (дата звернення: 23.04.2026).

2. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 36. Ст. 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 23.04.2026).

3. Антимонопольний комітет України. Звіт за 2021–2025 рік. Київ : Антимонопольний комітет України. URL: <https://amcu.gov.ua/npas/zvitnist/riczni-zviti/zvit-2021-2025> (дата звернення: 23.04.2026).

4. Антимонопольний комітет України. Про порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції та накладення штрафу № 31 // Антимонопольний комітет України. URL: <https://amcu.gov.ua/npas/pro-porushennia-zakonodavstva-pro-zakhyst-vid-nedobrosovisnoi-konkurentsii-ta-nakladennia-shtrafu-31> (дата звернення: 23.04.2026).

5. Антимонопольний комітет України. Про порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції та накладення штрафу № 9 // Антимонопольний комітет України. URL: <https://amcu.gov.ua/npas/pro-porushennia-zakonodavstva-pro-zakhyst-vid-nedobrosovisnoi-konkurentsii-ta-nakladennia-shtrafu-9> (дата звернення: 23.04.2026)